

Investigation of the Role of Media in the Process of Values Attainment according to the Views of Social Studies Teachers¹

Tuğba Kafadar

Marmara University, Institute of Educational Sciences, İstanbul, Turkey

ABSTRACT

In this study, it was aimed to examine the role of media in the process of values attainment according to the views of social studies teachers. The research was designed according to the phenomenology pattern from qualitative research designs. In the research, the data were obtained via the interview method. The data obtained from the research were analyzed with the descriptive analysis technique. According to the results of the research, the participants expressed that mostly the internet (virtual world), telephone and then television, video, cinema and newspaper affected the students within the process of values attainment by the media communication instruments, and radio and magazine had the least effect; the media communication instruments used by the students the most frequently were telephone, television, the internet (virtual world), and then video, cinema and magazine. According to the views of the participants, it was concluded that 10 participants pointed at the negative effect of media within the process of students' values attainment, 2 participants believed in a partially negative effect. The following views were also obtained: the media positively affected the students in sharing and helping, then solidarity, respecting differences and gaining sensitivity values, and they were negatively affected in attaining the values of being ethical/moral, respect, honesty, then love, peace, respect for privacy, responsibility, caring for family, being honorable, modesty and tolerance and fairness.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 15.07.2019

Received in revised form: 24.08.2019

Accepted: 18.12.2019

Available online: 25.12.2019

Article Type: Standard Paper

Keywords: Social studies teachers, media, values

© 2019 JIETP All rights reserved

Extended Summary

1. Introduction

Values, an important element for the continuity of societies, can be attained by the individual in various ways. Schools play an important role in the process of attaining individual values. Values are included in the scope of many courses in school curricula. The course of social studies is one of the important courses in values education which aims to help students attain many values within the main goals. Many factors play an important role in the process of attaining the values that are aimed to be attained by the students through social studies. One of them is the media. An important question mark is how the use of media communication instruments goes down to small age groups, and at this point, what an influence it causes in the process of students' values attainment. Views of social studies teachers, who have the opportunity of observing this process closely, on what an influence the media has in the process of students' values attainment. In this context, the following question constitutes the

¹A part of this study is presented as verbal statement during the ERPA International Congresses on Education 2019.

Corresponding author's address: Marmara University, Institute of Educational Sciences, İstanbul, Turkey

Telephone:

e-mail: tugbakafadar@gmail.com

problem of this research: what are the roles of media in the process of values attainment according to the views of social studies teachers? In this study, it was aimed to examine the role of media in the process of values attainment according to the views of social studies teachers.

2. Method

The research was designed according to the qualitative research pattern. This study was designed according to phenomenology, one of the qualitative research patterns. Phenomenology was preferred in the research in order to deeply investigate the role of media in values attainment according to the opinions of social studies teachers. The study group of the research was determined according to the purposive sampling method. Participants were determined according to the convenience sampling from purposive sampling methods. The study group of the research consists of 12 social studies teachers in total - 5 females and 7 males - and it is one of the most important courses in the process of values attainment. The data of the research were collected through the interview method. The semi-structured interview form was used during the interview method. The data obtained from the research were analyzed with the descriptive analysis technique. During the descriptive analysis, the codes that could be related to the research questions were extracted from the interviews with the participants, then these codes were brought together under common categories and their frequencies were determined and tabulated. They were supported by direct excerpts from the participants' views on each category.

3. Results and Discussion

The results of this research, which examined the role of media in the process of values attainment according to the views of social studies teachers, are as follows. According to the views of the participants, media communication instruments, which influenced the process of students' values attainment, were found to be mostly the internet (virtual world), telephone then television, video, cinema and newspaper, respectively, and radio and magazine had the least effect. According to Arslan (2004), television, one of the media communication instruments that affect the process of students' values attainment, is very effective in influencing the "symbolic environments" of the individuals. Researches on television have shown that television programs have a detrimental effect on many social realities such as family, work, education, birth, death and gender. These results are mostly from researches showing that media communication instruments have negative effects on value education. What are the communication instruments of media, which has a significant impact on individuals, used by the students the most frequently? The results obtained for this question are as follows. The media communication instruments used by the students the most frequently used were found mostly as telephone, then television, the internet (virtual world), video, cinema and magazine. It is a big question mark whether these communication instruments, whose usage is becoming more widespread with the global society we live in, are being used by small age groups in the right or wrong way and what kind of an impact these instruments have on the process of values education. According to Berkant, Efendioğlu and Sürmeli (2014), students can give up on their vital aims and priorities by means of written and visual media communication instruments, mobile phones and social networking sites. Does the media affect the process of students' values attainment positively or negatively? For this question, 10 participants presented their views on the negative effect and 2 participants believed in the partially negative effect. When the views of the participants were evaluated in general, they stated that the media mostly had a negative effect on the process of values attainment. When the values affected by media positively in students' values attainment are examined, it is seen that media has a positive effect on the attainment of few values. As the values that the media negatively affected in the process of values attainment, participants stated mostly *being ethical/moral, respect* and then *honesty, love, peace, respect for privacy, responsibility, caring for family* and as the least affected ones, *being honorable, modesty, tolerance and fairness*. The results of the research show that, when it comes to the negative effects of media, very important values that the individual should have are affected negatively by the media in terms of the attainment of many values by small age groups. In their

research, Yazar and Yanpar Yelken (2013) concluded that the publications containing violence and aggression in the mass media had a negative impact on the values education given in schools.

4. Conclusion

According to the results of the research, the following suggestions can be made: It has been concluded that media generally affect the values negatively according to the views of the social studies teachers in the results of the research. In this regard, experts can be more sensitive, and the content of such media can be reviewed and edited. In this way, the factors that negatively affect the effective attainment of the values can be eliminated.

Medyanın Değerleri Kazandırma Sürecindeki Rolünün Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi¹

Tuğba Kafadar^{ID}

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye

ÖZ

Bu çalışmada, medyanın değerleri kazandırma sürecindeki rolünün sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma tasarımlarından fenomenoloji (olgubilim) desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmada veriler görüşme yöntemi aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veriler ise betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; katılımcılar medya iletişim araçlarının değerleri kazandırma sürecinde öğrencilere en çok internet (sanal dünya), telefon sonra televizyon, video, sinema, gazete en az olarak ise radyo, derginin etki ettiği öğrencilerin en sık kullandıkları medya iletişim araçlarının ise telefon, televizyon, internet (sanal dünya) sonra ise video, sinema ve dergi olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların görüşlerine göre, 10 katılımcı medyanın öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde olumsuz etki yaptığını 2 katılımcı ise kısmen olumsuz etkilediği yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Medyanın öğrencilerin en çok paylaşımcılık ve yardımlaşma sonra ise dayanışma, farklılıklara saygı duyma ve duyarlılık değerlerini kazanmada olumlu yönde etkilediği, etik/ahlaklı olmak, saygı, dürüstlük sonra sevgi, barış, özel yaşamın gizliliğine saygı, sorumluluk, aileye önem vermek, onurlu olmak, alçakgönüllülük, hoşgörü ve adil olmak değerlerini kazanmada ise olumsuz yönde etkilediği yönünde görüşlerine ulaşılmıştır.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:

Alındı: 15.07.2019

Düzeltilmiş hali alındı: 24.08.2019

Kabul edildi: 18.12.2019

Çevrimiçi yayımlandı: 25.12.2019

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler öğretmenleri, medya, değerler

© 2019 JIETP Tüm hakları saklıdır

1. Giriş

Toplumların devamlılığı için önemli bir unsur olan değerler Harland ve Pickering'e (2011) göre hayatımızda neyin doğru, neyin yanlış olduğu konusunda karar vermek için kullandığımız bir dizi ölçütü ifade etmektedir. Schwartz ve Bilsky'e (1987, 1990) göre değerler, 5 özelliğe sahiptir: a) görüş veya inançtır, b) birey davranışlarının ya da herhangi bir durumun kabul edilebilir sonuçlarıdır, c) herhangi bir durumun üstesinden gelmedir, d) birey davranışlarının ve durumlarının seçimi veya değerlendirilmesinde rehberlik görevi yapmadır, e) önem derecesine göre sıralanmaktadır (aktaran Schwartz, 1992). Değerler literatürde farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Spranger (1928) değerleri, *bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dini* (aktaran Akbaş, 2004) şeklinde sınıflarken; Rokeach (1973) *asli (amaç) ve araç* değerler olarak sınıflamıştır. Schwartz (1992) ise değerleri *özyönelim, uyarılım, hazcılık, başarı, güç, evrenselcilik, iyilikseverlik, güvenlik, uyuma ve geleneksellik* olarak kategorilendirmiştir. Schwartz ve diğerleri (2012) de değerleri 19 değer tipi ve bu boyutların bir üst boyutu olan 4 değer boyutu olarak sınıflandırmışlardır. Değer boyutları; *özgenişletim, değişime açıklık, özdeşlik ve muhafazacılık* olarak değer tipleri ise; *saygınlık, güç-kaynaklar, güç-baskınlık, başarı, hazcılık, uyarılım, özyönelim-davranış, özyönelim-düşünce, evrenselcilik-hoşgörü, evrenselcilik-doğa, evrenselcilik-ilgi, iyilikseverlik-güvenirlilik, iyilikseverlik-sevgi, alçakgönüllülük, uyuma-kişilerarası, uyuma-kurallar, geleneksellik, güvenlik-toplumsal, güvenlik-kişiseldir*. Bu değerler teorisi temelde 10 farklı değere ve bunların aralarındaki ilişkiye dayanır. Değerler teorisinde değerler renklerin birbirine dairesel devamlılığı gibi dairesel bir döngü içinde yer alır. Her değer yakınında olan diğer bir değere bölünerek döngü devam eder. Yani teoride her değerın aslında benzer olan diğer bir değere olan yakınlığı söz konudur. İnsan deneyimlerine dayanan bu teoride değerler arasındaki çatışma ve uyum düzeni temel alınmaktadır.

¹Bu çalışmanın bir kısmı ERPA Uluslararası Eğitim Kongreleri 2019'da sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Sorumlu yazar adres: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye e-posta: tugbakafadar@gmail.com

Değerler birçok yolla bireye kazandırılabilir. Bireye değerlerin kazandırılma süreci olan değerler eğitiminde Kirschenbaum'a (1995) göre bireylere temel olarak yardımcı olmak hedeflenir. Bu süreçte birçok bilgi, beceri, değer ve tutum kazandırılır (aktaran, Akbaş, 2004). Bu süreç bireyin yaşamı boyunca devam etmektedir (Aspin, 2007). Değerler eğitiminde yapılacak ilk süreç bireylere değerler eğitiminin içeriğini öğretmektir. Yani toplumda var olan ahlaki ilkeleri anlatmaktır. Öğretmen bu süreçte toplum tarafından kabul gören karakter özelliklerini öğrenciye kazandırmaya çalışmalı, öğrenciler de bu bilgileri içselleştirmelidir. Değerler eğitiminde ikinci süreç ise edinilen bu bilgileri günlük yaşamda nasıl uygulanacağı ve bu değerleri gerçekleştirebilme yeteneğine sahip olunmasıdır. Üçüncü süreç ise bu değerleri ve kazanılmış karakter özelliklerini toplumsal yaşamda uygulamadır (Zecha, 2007). Değerler eğitimi bireye ailede, okulda, sosyal çevrede olmak üzere birçok yolla bireye kazandırılabilir (Öztürk ve Kafadar, 2019). Değerleri kazandırma sürecinde önemli kurumlardan birisi olan okullarda, Halstead'a (1996) göre değerler eğitim uygulamalarının merkezinde yer almaktadır.

Okul programları içerisinde değerler birçok dersin kapsamı içerisinde yer almaktadır. Temel hedefleri içerisinde birçok değeri öğrencilere kazandırmak olan sosyal bilgiler dersi değerler eğitiminde önemli derslerden birisidir. Sosyal bilgiler, Wesley'e (1937) göre; "sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş" ifadesidir (aktaran, Evans, 2004). Öztürk'e (2009) göre ise, "sosyal bilgiler içinde bulunduğumuz zamanın kendine has niteliklerinin de etkisiyle sürekli değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri birleştirerek kullanan bir öğretim programıdır". Sosyal bilgiler aracılığıyla öğrencilere kazandırılmak hedeflenen değerlerin kazanılma sürecinde birçok etken önemli rol oynamaktadır. Bunlardan birisi de medyadır. Medya Ceylan'a (2012) göre görsel ve işitsel olarak birey ve toplumları bilgi verme ve eğlendirme görevi üstlenen araçların tümünü ifade etmektedir. Medya toplumda çeşitli rolleri üstlenmektedir. Bunlar yaklaşık olarak altı kategoriye ayrılmaktadır. Bu kategoriler; "a) çevreyi izlemek b) sosyal iletişimi sağlamak c) bir dünya imajı sunmak d) kültürü iletmek e) mutluluğa katkıda bulunmak ve f) satış yapmaktır (Bertrand, 1997). Medya Kaplan'a (2017) göre ise, "bir araçtır, yazılı, görsel ve işitsel iletişim unsurlarından oluşur ayrıca temel işlevi iletişimdir".

Medya iletişim araçlarına yaşadığımız küresel toplumla birlikte verilen önem giderek artmış ve kullanımı giderek yaygınlaşarak küçük yaş gruplarına kadar inmiştir. Medya iletişim araçlarının kullanımının küçük yaş gruplarına kadar inmesi ve öğrencilerin değerleri kazanma sürecine nasıl etki yaptığı önemli bir soru işaretini oluşturmaktadır. Bu süreci yakından gözlem yapma imkânı olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, bu konuya yönelik görüşleri önemlidir. Çünkü küçük yaş gruplarının değerleri kazanma süreçlerinde, medyadan olumsuz etkilenmemeleri için sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu konuya yönelik görüşleri ve ne kadar bilinçli olup olmadıkları etkin değerler eğitimi için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu konuya yönelik var olan problemleri belirleme açısından da alana önemli bir katkı sağlayabilir. Bu bağlamda bu araştırmanın problem cümlesini "medyanın değerleri kazandırma sürecinde rolünün sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre nelerdir?" sorusu oluşturmaktadır.

Literatürde medya ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaları incelediğimiz zaman; ortaokul öğrencilerinin sosyal medyaya yönelik tutumları ve kullanım amaçları (Tuğlu, 2017); sosyal medya kullanmanın avantajları ve zorlukları (Kaplan ve Haenlein, 2010); sosyal medya aracılığıyla geleceği tahmin etmek (Asur ve Huberman, 2010); çocuklar, yetişkinler ve medya (Strasburger ve Donnerstein, 1999); medyanın bireye ve kültüre etkileri (Arslan, 2004); medya ve kültürel kimlik (Mora, 2008); sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyayı kullanımları (Güney, 2018); ABD'de medya okuryazarlık eğitimi (Chen, 2007) gibi çalışmalar mevcuttur. Değerler eğitimiyle ilgili çalışmaları incelediğimiz zaman da birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar incelendiği zaman; öğretmenlerin değer yönelimleri (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000), öğretmen adaylarının değer tercihleri ve farklı değişkenlerle ilişkisi (Dilmaç, Bozgeyikli ve Çıkılı, 2008; Çalışkan, Sapmaz ve Uzunkol, 2015); bireylerin değer öncelikleri, (Schwartz, 1992; Schwartz vd. 2001), eğitim yöneticilerin değerler konusundaki tercihleri (Begley ve Leonard, 2005), okullarda verilen değerler eğitimi (Halstead, 1996;

Paterson, 2010; Ekşi ve Katılmış; 2016; Lovat, Toomey ve Clement 2010) ve program geliştirme (Katılmış, 2010), farklı ülke okulları öğrencilerinin değer algıları (Öztürk ve Kafadar, 2019) üzerine yapıldıkları görülmektedir. Fakat ilgili literatürde medya ve değerler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar çok sınırlıdır. Bu çalışmalar ise sosyal medyada bulunan değerler (Karaduman, Çengelci Köse ve Eryılmaz, 2017), toplumsal değerler ve medya etiği (Ceylan, 2012) gibi çalışmalardır. İlgili literatürde değerler eğitimi etkileyen en önemli unsurlardan olan medyanın değerler eğitimindeki rolü ve konuya ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma literatürdeki söz konusu bu boşluğu doldurarak değerler eğitimine önemli bir katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Bu araştırmada medyanın değerleri kazandırma sürecindeki rolünün sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenlerine aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

1. Öğrencilerin değerleri kazanma sürecini etkileyen medya iletişim araçları nelerdir?
2. Öğrencilerin en fazla kullandıkları medya iletişim araçları nelerdir?
3. Medya öğrencilerin değerleri kazanma sürecini nasıl etkilemektedir?
4. Öğrencilerin değerleri kazanmasında medyanın olumlu etki ettiği değerler nelerdir?
5. Öğrencilerin değerleri kazanmasında medyanın olumsuz etki ettiği değerler nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

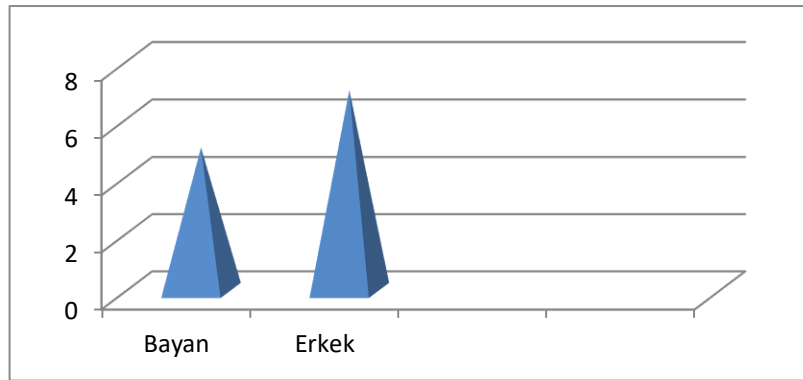
Bu araştırma nitel araştırma desenine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar “algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39). Nitel araştırmalar çoğunlukla olgubilim, durum çalışması (Merriam, 2013), kültür analizi, kuram oluşturma ve eylem araştırması (Creswell, 2018; Saban ve Ersoy; 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2011) desenlerinden oluşmaktadır. Bu araştırma nitel araştırma desenlerinden fenomenolojiye (olgubilim) göre tasarlanmıştır. Araştırmanın fenomenoloji desenine göre tasarlanmasının amacı medyanın değerleri kazandırma sürecindeki rolünün sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre derinlemesine araştırmak amacıyla.

“Fenomenoloji (olgu bilim) farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için fenomenoloji (olgu bilim) uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 72). Medyanın değerleri kazandırma sürecindeki rolü konusunda en yakından gözlem yapma şansı olanlar sosyal bilgiler öğretmenleridir. Çünkü değerler sosyal bilgiler konuları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu sürece ilişkin görüşleri önemlidir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin bu süreci yakından deneyim etmesi nedeniyle fenomenoloji bu araştırma için en uygun deseni oluşturmaktadır.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Katılımcıların amaçlı örnekleme yöntemine belirlenmesinin sebebi sadece sosyal bilgiler öğretmenlerinin çalışma grubunda yer almasıdır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tercih edilmesinin nedeni ise değerler eğitiminin sosyal bilgiler eğitimi içerisinde geniş yer kaplamasıdır. Amaçlı örnekleme yöntemi Patton’a (1987) göre “zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına imkân sağlamaktadır” (aktaran, Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 107). Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesine göre belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 12 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcılara ilişkin betimsel veriler aşağıda yer almaktadır.

Şekil 1. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyete göre dağılımı

Şekil 1'e göre 12 sosyal bilgiler öğretmeninden 5'i bayan 7'si erkektir. Katılımcıların %41,66 bayan, % 58,33'ni erkekler oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Süreci ve Analizi

Araştırma verileri görüşme yöntemi aracılığıyla toplanmıştır. Katılımcılarla görüşmeler gönüllülük esasına göre yapılmış olup, veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken öncelikle araştırma problemiyle ilgili olabilecek sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan araştırma soruları 3 değerler eğitimi alanında uzman ve 1 ölçme değerlendirme uzman görüşüne sunulmuş soruların son hali verilmiştir. Araştırmada ilk etapta 5 soru yer almaktaydı. Sorulardan sadece biri üzerinde uzman görüşleri doğrultusunda düzenleme yapılarak son hali verilmiştir. Görüşme yapılmadan önce araştırma katılımcılarına ön bilgi verilerek araştırmanın uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen veriler ise betimsel analiz aracılığıyla analiz edilmiştir. Betimsel analiz yapılırken katılımcılarla yapılan görüşmelerden araştırma sorularıyla ilgili olabilecek kodlar çıkarılmış sonra bu kodlar ortak kategoriler altında bir araya getirilerek frekansları belirlenmiş ve tablolaştırılmıştır. Analiz sürecinde yapılan kodlama ve kategorilendirmelerin doğru yapıp yapılmadığı dışarıdan bir değerler eğitimi uzmanı görüşüne sunulmuş araştırma verilerinin bir kısmının kodlama ve kategorilendirmeleri yapılması istenmiş ve her iki araştırmacı arasındaki güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır. Miles ve Huberman (1994) görüş birliği ve görüş ayrılığı katsayılarına göre analizin güvenilirliği 0,90 olarak hesaplanmıştır. Bu katsayı analizin yüksek güvenilirlikte olduğunu göstermektedir. Her bir kategoriye ilişkin katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

3. Bulgular

Medyanın değerleri kazandırma sürecindeki rolüne ilişkin öğretmen görüşlerinin incelendiği araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde yer almaktadır. Öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde etkileyen medya iletişim araçları nelerdir? Sorusuna ilişkin elde edilen bulgular aşağıda yer alan Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde etkileyen medya iletişim araçları

Medya iletişim araçları	f
İnternet (sanal dünya)	11
Telefon	11
Televizyon	8
Video	7
Sinema	5
Gazete	3
Radyo	1
Dergi	1

Tablo 1'e göre katılımcıların görüşlerine göre öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde etkileyen medya iletişim araçları en fazla internet (sanal dünya) (f11), telefon (f11) sonra televizyon (f8), video (f7), sinema (f5), gazete (f3) en az olarak ise radyo (f1), dergidir (f1).

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden alınan doğrudan alıntı örnekleri aşağıdadır.

Ö-12: "Bunların başında internet (sanal dünya) ve telefon yer almaktadır. Artık çocuklarımız gün geçtikçe bu kitle iletişim araçlarını sıklıkla kullanmaktadır. Küçük yaşlardaki çocukların maalesef doğru yanlışı ayırt edememesi ve ailelerin bilinçsizce hareket etmesi nedeniyle çocuklar bu kitle iletişim araçlarını doğru kullanmayarak değerlerin gelişimini olumsuz etki etmektedir."

Ö-4: "Gerek internetin son derece yaygın olması ve birçok medya kuruluşunun doğru yayın ve haber anlayışından uzak oluşu toplumu olumsuz etkilemektedir. Çocukların ilgisini çekebilecek ve bilimsel değerleri kazandırabilecek programların yeterince olmayışı."

Araştırmada öğretmen görüşlerinden alınan bazı alıntılar değerlendirildiği zaman **Ö-12** kodlu katılımcı öğrencilerin değerleri kazanması sürecinde en fazla internet (sanal dünya) ve telefonun etkili olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Çocukların yaşları itibarıyla doğruyu yanlışı ayırt etmekte güçlük yaşamaları ve ailelerin bilinçsiz hareket etmeleri nedeniyle bu tür kitle iletişim araçlarının doğru yönde kullanılmayarak, çocukların değerleri edinmesinde olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. **Ö-4** kodlu katılımcı ise internetin sıklıkla kullanılması ve çoğu medya kuruluşunun doğru yayın yapmaması nedeniyle çocukların değerleri kazanmasında olumsuz etkisi olduğunu bildirmiştir.

Öğrencilerin en fazla kullandıkları medya iletişim araçları nelerdir? Sorusuna yönelik elde edilen bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin en fazla kullandıkları medya iletişim araçları

Öğrencilerin en fazla kullandıkları medya iletişim araçları	f
Telefon	12
Televizyon	10
İnternet (sanal dünya)	10
Video	8
Sinema	5
Dergi	1

Tablo 2'ye göre öğrencilerin en fazla kullandıkları medya iletişim araçlarının çoğunlukla telefon (f12), televizyon (f10), internet (sanal dünya) (f10) sonra ise sırasıyla video (f8), sinema (f5) ve dergi (f1) olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden alınan doğrudan alıntı örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Ö-8: "Öğrenciler çoğunlukla, telefon, internet, televizyon gibi kitle iletişim araçlarını kullanmaktadırlar."

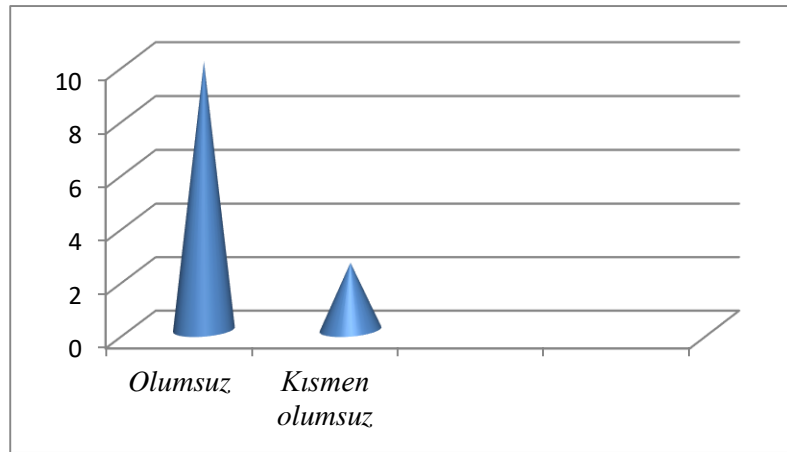
Ö-11: "Öğrencilerimiz en fazla internet kullanmakta. Fakat telefon ve televizyonda sık kullandıkları arasında yer alıyor."

Ö-7: "Öğrencilerimi gözlemlediğim zaman bence en çok telefon ve internet kullanımı yaygın."

Yukarıda bulunan doğrudan alıntı örneklerini yorumlarsak **Ö-8** kodlu katılımcı öğrencilerin çoğunlukla telefon, internet ve televizyon kullandıklarını; **Ö-11** kodlu katılımcı ise öğrencilerin en fazla internet kullandıklarını ayrıca telefon ve televizyonu da sıklıkla kullandıklarını ifade etmiştir. **Ö-7** kodlu katılımcı da öğrencilerin en fazla telefon ve internet kullandıklarını belirtmiştir.

Medya öğrencilerin değerleri kazanma sürecini nasıl etkilemektedir? Sorusuna yönelik elde edilen bulgular aşağıda yer alan Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Medyanın öğrencilerin değerleri kazanma sürecindeki etkileri

Şekil 2'ye göre katılımcıların görüşlerine göre 10 katılımcı medyanın öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde olumsuz etki yaptığını 2 katılımcı ise kısmen olumsuz etkilediği yönünde bulgular saptanmıştır. Araştırma bulgularına göre bütün katılımcılar medyanın değerleri kazanma sürecinde olumlu etki yapmadığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden ulaşılan doğrudan alıntı örnekleri aşağıdadır.

Ö-9: "Her bir medya aracı çok kolay bir şekilde yanlış kullanılabilir. Özellikle internet kullanımının yaygınlığı ve birçok yalan haberin yer aldığı sitenin günden güne artması nedeniyle medya değerlerin kazanılma sürecinde olumsuz etki yapmaktadır. Yine televizyonlarda var olan programların ya da dizilerin hem günlük yaşamı olumsuz yansıtmaması (aile hayatı, tüketim çılgınlığı vs.) nedeniyle öğrencilerin değerleri kazanmasına olumsuz etkilemektedir."

Ö-11: "Maalesef ki genç nesli olumsuz yönde etkiliyor. Neden dersiniz çoğunlukla çoğu medya organı denetimsiz hareket ettiği için kendi kimliğimizden uzak kurgusal programlar yayınlanıyor. Küçük yaşlardaki çocuklarımız ise bu tür programları izleyerek, takip ederek etkileniyorlar ve değerlerini öğrenemeyen kazanamayan bir nesil yetişiyor."

Yukarıda yer alan doğrudan alıntı örneklerini yorumlarsak **Ö-9** kodlu katılımcı medya araçlarının yanlış da kullanılabileceğini ve özellikle internetin yaygın bir şekilde kullanılması ve yanlış yönde kullanılması nedeniyle medyanın değerlerin kazanılma sürecinde olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Ayrıca televizyonda yer alan yayınların günlük yaşamı yansıtmaması nedeniyle değerlerin kazanılmasında olumsuz etkileri olduğunu ifade etmiştir. **Ö-11** kodlu katılımcı ise medyanın gençleri olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Bunun nedeni olarak ise çoğu medya organının denetimsiz yayınlar yaptığını ifade etmiştir.

Öğrencilerin değerleri kazanmasında medyanın olumlu etki ettiği değerler nelerdir? Sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin değerleri kazanmasında medyanın olumlu etki ettiği değerler

Değerleri kazandırma sürecinde medyanın olumlu etki yaptığı değerler	f
Paylaşıcılık	2
Yardımlaşma	2
Dayanışma	1
Farklılıklara saygı duyma	1
Duyarlılık	1

Tablo 3'e göre öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde medyanın olumlu etki ettiği değerler en fazla paylaşıcılık (f2) ve yardımlaşma (f2) sonra ise dayanışma (f1), farklılıklara saygı duyma (f1) ve duyarlılık (f1) değerleri olduğu yönünde katılımcıların görüşleri tespit edilmiştir.

Katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar aşağıda yer almaktadır.

Ö-10: “Doğru kullanılırsa gerçekten paylaşımcılık, yardımlaşma gibi değerlerin kazanılma sürecine medya olumlu etki yapabilir. Farklı ülkelerde veya ülkemizde yardıma muhtaç kişilere yardım kampanyaları yapılması çocukların yardımseverlik ve paylaşımcılık gibi değerleri edinmesine katkı sağlayabilir. Çünkü küçük yaştaki çocuklar televizyonlarda ve sanal ortamlarda bu tür haberleri izleyerek gerçekten çok etkilenebiliyorlar.”

Ö-1: “Bilinçli seçimler yapılırsa özellikle çevre duyarlılığı konusunda öğrenciler bazı değerleri kazanmasında medyanın olumlu etkileyebilir. Özellikle bu konuda ailelere de büyük pay düşmektedir. Çünkü televizyonlarda internette çok fazla yayın seçeneği var. Çocuklarına bilinçli seçimler yapmaları konusunda aileler yardımcı olur dikkatli davranırlarsa bazı değerleri kazanmada medya olumlu etki edebilir.”

Yukarıda yer alan alıntıları yorumlarsak **Ö-10** kodlu katılımcı medyanın doğru kullanılırsa paylaşımcılık, yardımlaşma gibi değerlerin kazanılmasında olumlu etki yapabileceğini ifade etmiştir. Örnek olarak ise televizyonlarda yapılan yardım kampanyalarını göstererek bu tür faaliyetlerin çocukların paylaşımcılık ve yardımlaşma değerlerinin edinmesine olumlu etki yapabileceğini bildirmiştir. **Ö-1** katılımcı ise bilinçli seçimler yapılırsa özellikle çevre duyarlılığı gibi birçok değerlerin kazanılmasında medyanın olumlu etki yapabileceğini ifade etmiştir. Ancak bu konuda ailelere büyük görev düştüğünü belirtmiştir.

Öğrencilerin değerleri kazanmasında medyanın olumsuz etki ettiği değerler nelerdir? Sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin değerleri kazanmasında medyanın olumsuz etki ettiği değerler

Değerleri kazandırma sürecinde medyanın olumsuz etki yaptığı değerler	f
Etik/ahlaklı olmak	9
Saygı	9
Dürüstlük	8
Sevgi	7
Barış	4
Özel yaşamın gizliliğine saygı	4
Sorumluluk	4
Aileye önem vermek	4
Onurlu olmak	1
Alçakgönüllük	1
Hoşgörü	1
Adil olmak	1

Tablo 4’e göre öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde medyanın olumsuz etki ettiği değerler en fazla etik/ahlaklı olmak (f9), saygı (f9), dürüstlük (f8) sonra sırasıyla sevgi (f7), barış (f4), özel yaşamın gizliliğine saygı (f4), sorumluluk (f4), aileye önem vermek (f4), onurlu olmak (f1), alçakgönüllülük (f1), hoşgörü (f1) ve adil olmaktadır (f1).

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden elde edilen doğrudan alıntı örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Ö-11: “Maalesef ki bazı yayın organlarının Türk aile yapısına uygun programlar yapmaması hatta sadece kendi toplumumuzda değil diğer toplumlarda da kabul görmeyecek programlar yapılması nedeniyle küçük yaşlardaki çocuklar aileye verilen önem, saygı, dürüstlük, ahlaklı olmak gibi birçok değeri kazanmakta güçlük çekiyor. Ve değerleri tam olarak yerleşmemiş kendi öz kimliğinden kopuk bireyler yetişiyor.”

Ö-4: “Özellikle bazı programlar var ki çocukların değerleri kazanmasında olumsuz etkileri olabiliyor. Çocukları suça teşvik, özendirici, değerlerinden kopuk bireyler olmalarını sağlayabiliyor. Ve birçok değeri çocuklar edinmiyor. Bu değerlerin başında dürüstlük, hoşgörü, barış değerleri yer alıyor.”

Yukarıda yer alan doğrudan alıntı örneklerini yorumlarsak; **Ö-11** kodlu katılımcı bazı yayın kuruluşlarının toplumsal ahlaki yapısına uygun yayınlar yapmaması nedeniyle çocukların aileye verilen önem, saygı, dürüstlük, ahlaklı olmak gibi birçok değer kazanılmasında olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. **Ö-4** katılımcı ise özellikle bazı programların çocukların değerleri edinmesinde olumsuz etkileri olduğunu belirtmektedir. Bu tür programların çocukları suça teşvik etmesine, özendirici ve değerlerinden kopuk olmalarına sebep olduğu, bu nedenle de dürüstlük, hoşgörü, barış gibi birçok değerleri edinmelerinde olumsuz etkilediğini ifade etmiştir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Medyanın değerleri kazandırma sürecindeki rolünün sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre incelendiği çalışmada öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde etkileyen medya iletişim araçları nelerdir? Sorusuna yönelik ulaşılan sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde etki eden medya iletişim araçlarının katılımcıların görüşlerine göre en çok internet (sanal dünya), telefon sonra sırasıyla televizyon, video, sinema, gazete en az olarak ise radyo ve dergi olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Brown ve Bobkowski (2011) kitle iletişim araçlarını "eski kitle iletişim araçları" ve "yeni kitle iletişim araçları" olarak ikiye ayırmıştır. Geleneksel eski kitle iletişim araçlarına örnek olarak, televizyon, müzik, sinema, dergi yeni kitle iletişim araçlarına ise örnek olarak internet, cep telefonu ve sosyal medya olduğunu ifade etmiştir. Araştırma sonuçları gösteriyor ki yeni kitle iletişim araçları öğrencilerin değerleri kazandırma sürecinde daha fazla etki yapmaktadır. Bunun nedeni olarak küreselleşme gösterilebilir. Çünkü küreselleşme ile birlikte neredeyse bütün toplumlarda teknoloji yaşamın her alanına yayılmıştır. Bu süreçle birlikte yeni kitle iletişim araçlarına ilgi artmış ve kullanımı yaygınlık kazanmıştır. Yeni kitle iletişim araçlarından olan internet kullanım şekillerine göre farklı şekillerde kullanılmaktadır. Bunlardan en yaygın olanlarından birisi de kuşkusuz sosyal medya kullanımudur. Sosyal medya, Boyd ve Ellison'a (2008) göre, kullanıcılarının kendilerine ait profillerini yarattıkları ve diğer kullanıcılarla paylaşım yaptıkları sanal platformlardır. Sosyal medya kullanımı Asur ve Huberman'a (2010) göre insanlar arasında hızla yayılmaktadır. Bunun nedeni ise kullanımının kolaylığı, hızlığı ve erişiminin kolay olmasıdır. Sosyal medya günümüz toplumlarında Kaplan'a (2017) göre birincil ilişkilerin yerini alarak, iletişimi ikincil ilişkilere bırakmıştır. Öğrencilerin değerleri kazanma sürecini etkileyen medya iletişim araçlarından olan televizyon ise bireylerin "simgesel çevrelere" etki etmede çok etkilidir (Arslan, 2004). Televizyon ile ilgili yapılan araştırmalar televizyon programlarının aile, iş, eğitim, doğum, ölüm, cinsiyet gibi birçok toplumsal gerçekliğe zarar verici etkisi olduğunu göstermektedir. Televizyonlarda verilen programların suç işlemeye tahrik edici ve şiddet olaylarını artırdığı yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Yine yapılan başka bir çalışmada öğretmen görüşlerine göre medyanın değerler eğitimine olumsuz etki yaptığı ve özellikle televizyonun bu süreçte olumsuz etkileri olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır (Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli, 2014). Bu sonuçlar gösteriyor ki, medya iletişim araçlarının değerler eğitiminde olumsuz etkileri olabilmektedir. Değerler eğitiminde Sanchez'a (1998) göre de günümüzde medyanın büyük bir etkisi vardır. Yanlış medya yayınları aracılığıyla gençler doğru olmayan şeyleri değer olarak kabul etmektedirler. Bu süreçte eğitimciler gençleri doğru yönlendirmek için büyük görev düşmektedir. Kitle iletişim araçlarının Byrne ve Lee (2011) de çocuklar ve gençler üzerindeki olumsuz etkileri olduğu ve bu konuda toplumu uyarmaktadır. Bu doğrultuda aileler ve eğitimciler bilinçli kitle iletişim araçları kullanma konusunda çocukları yönlendirmelidirler.

Medya günümüz toplumlarında çok önemli bir işlev görmektedir. Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerini edinmeleri, bilgi ve değerleri kazanmalarında önemli bir rolü bulunmaktadır. (Kellner ve Share, 2007). Ayrıca insanların bilgi, tutum, duygu ve davranışlarını büyük oranda etkilemektedir. Sadece kişiler değil, diğer gruplar, kurumlar üzerinde de medyanın etkileme gücü fazladır (Arslan, 2004). Bireyler üzerinde önemli bir etkisi olan medyanın öğrencilerin en fazla kullandıkları medya iletişim araçları nelerdir? Sorusuna yönelik ulaşılan sonuçlar ise şu şekildedir. Öğrencilerin en fazla kullandıkları medya iletişim araçları ise çoğunlukla telefon sonra ise televizyon, internet (sanal dünya), video, sinema ve dergi olduğu tespit edilmiştir. Yaşadığımız küresel toplumla birlikte

kullanımları giderek yaygınlık kazanan bu iletişim araçları küçük yaş grupları tarafından doğru mu yanlış mı kullanılıyor ve bu araçların değerler eğitimi sürecine ne tür bir etki yaptığı önemli bir soru işaretidir. Berkant, Efendioğlu ve Sürmeli'ye (2014) göre öğrenciler, yazılı ve görsel medya iletişim araçları, cep telefonu, sosyal paylaşım siteleri vasıtasıyla yaşamsal amaçları ve önceliklerinden vazgeçebilmektedir. Ceylan'a (2012) göre ise etik ilke ve kurallar dâhilinde objektif, tarafsız ve dürüst olması gereken basın kuruluşlarının hem kendi gelişimine hem de toplum gelişimine katkıda bulunması gerekirken etik ilke ve kuralların dışına çıkarak hem kendi gelişimine hem de toplumun gelişimine zarar vermektedir. Bu araştırmalardan ve araştırma sonucundan hareketle çoğu medya iletişim araçları özellikle küçük yaş gruplarının gelişimine ve özellikle de değer kazanma sürecine olumsuz etkileri olabilmektedir. Bu probleme nasıl bir çözüm yolu bulmak konusunda ise birçok şey önerilebilir. Kullanımı artık çok yaygınlık kazanmış olan bu tür medya iletişim araçlarını doğru yönlü kullanmak konusunda medya okuryazarlığı eğitimine ağırlık verilerek çocukların bilinçli medya kullanıcıları olmaları sağlanabilir. Bazı araştırmacılara Hobbs ve Jensen'e (2009) göre de öğrencilerin sosyal medyayı bilinçli kullanması için medya okuryazarlığı eğitimi gereklidir.

Medya öğrencilerin değerleri kazanma sürecini nasıl etkilemektedir? Sorusuna ilişkin 10 katılımcının olumsuz 2 katılımcının ise kısmen olumsuz etkilediği yönünde görüşlerine ulaşılmıştır. Katılımcıların görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, katılımcılar çoğunlukla medyanın değerleri kazandırma sürecinde olumsuz etki yaptığını belirtmişlerdir. Yazıcı'ya (2006) göre de televizyon ve diğer basın-yayın kurumlarının yaptıkları programlar bireyleri farklı değer yargıları arasında seçim yapmaya zorlayarak, öğrencilerin değerleri kazanmasını zorlaştırmaktadır. Yine yapılan birçok araştırmada medyanın değerler eğitimi üzerine olumsuz etkileri olduğu yönündedir (Eraslan ve Erdoğan, 2015; Baydar, 2019; Tokdemir, 2007). Bu sonuçlar araştırma sonucunu destekleyerek medyanın öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde olumsuz etkilediğini göstermektedir. Oysaki Ceylan'a (2012) göre bireylerin sosyalleşmesine, eğlenmesine ve eğitilmesine yardımcı olan medyanın değerleri yok saymadan etik sınırlar içerisinde hareket etmesi gerekmektedir. Bu zamana kadar yapılan çoğu teknolojik gelişmeler özünde iyi şeylere hizmet etmek için yapılmıştır. Fakat iyi şeylere hizmet için üretilen bazı teknolojik gelişmeler kötü amaçlarla da kullanılabilir. Bu durum medya iletişim araçları için de geçerlidir (Kaplan, 2107). Bu konuda medya tasarımcılarına büyük görev düşmektedir. Bireylerin gelişimlerine ve özellikle değer kazanma süreçlerine olumsuz etki yapacak yayınların gözden geçirilerek düzenlenmesi ahlaki açıdan gelişmiş bireyler yetişmesi için önemlidir.

Öğrencilerin değerleri kazanmasında medyanın olumlu etki ettiği değerler olarak *paylaşıcılık, yardımlaşma, dayanışma, farklılıklara saygı duyma ve duyarlılık* olduğu yönünde katılımcıların ifadelerine ulaşılmıştır. Bu sonuçlar incelendiğinde medyanın çok az değerleri kazandırmada olumlu etki yaptığı göze çarpmaktadır. Ceylan'a (2012) göre de medyada yapılan yayınların gerçek hayatta karşılığı olmaması nedeniyle birçok değer yozlaşmasına neden olmaktadır. Bu sonuçlar da göstermektedir ki medya doğru yayın yapmaktan uzaklaşmaya devam eder ve bu konuda düzenlemeler yapılmazsa birçok değer genç neslin edinmesi noktasında büyük sorunlar çıkacaktır. Polat'a (2010) göre de küreselleşen dünyada eğitimi en çok etkileyen faktör medyadır. Medyanın gerçek olmayan yarattığı karakterler bireyler arası iletişimi bozarak değer kayıplarına neden olmaktadır. Medya organlarının şiddet içeren programları normalmiş gibi göstererek değerlerin yozlaşmasına sebep olmaktadır.

Katılımcılar medyanın değerleri kazanma sürecinde olumsuz etki ettiği değerler olarak ise en çok *etik/ahlaklı olmak, saygı* sonra ise *dürüstlük, sevgi, barış, özel yaşamın gizliliğine saygı, sorumluluk, aileye önem vermek* en az olarak ise *onurlu olmak, alçakgönüllülük, hoşgörü* ve *adil olmak* değerleri olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonuçları gösteriyor ki bireyin sahip olması gereken çok önemli değerlerin medyanın olumsuz etkileri karşısında küçük yaş gruplarının birçok değeri edinmesi noktasında medya olumsuz etkilemektedir. Karaduman, Çengelci Köse ve Eryılmaz (2017) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının görüşlerine göre bireylerin sosyal medyada en çok ihmal ettikleri değerlerin saygı, özel yaşamın gizliliği, tarafsızlık, sabırlı olma ve etik değerler olduğunu sonucuna ulaşımlardır. Yazar ve Yanpar Yelken (2013) de yaptıkları araştırmada kitle iletişim araçlarının

içerdiği şiddet ve saldırganlık içeren yayınların okullarda verilen değerler eğitimini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Yine benzer bir diğer araştırma sonucunda değerler eğitiminde karşılaştığınız en önemli sorunun ne olduğu konusunda sosyal bilgiler öğretmenlerine yöneltilen soruya öğretmenler televizyonlarda yapılan bazı programların içeriğinin değerler eğitimini olumsuz yönde etkilediği yönünde görüşlerde bulunmuşlardır (Topkaya, 2016). Araştırma sonuçları bütüncül bir yaklaşımla değerlendirildiğinde medyanın öğretmen görüşlerine göre değerler eğitimine olumsuz yönde etkilediği ve küçük yaş gruplarının birçok değeri kazanması noktasında güçlükler yaşandığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir: Araştırma sonuçlarında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre medyanın genellikle değerleri olumsuz yönde etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu konuda uzmanlar daha da duyarlı davranarak bu tür yayın organlarının içeriği gözden geçirilerek düzenlenebilir. Böylelikle değerlerin etkin kazanılmasında olumsuz etkileyen unsurlar ortadan kaldırılabilir. Ayrıca bu konuda medya okuryazarlığı eğitimi yaygınlaştırılarak bireylerin medyayı bilinçli kullanması sağlanabilir. Öğretmenler ve ailelerin daha duyarlı davranarak çocukların bilinçli bir şekilde medya iletişim araçlarını kullanmaları konusunda yönlendirebilirler. Böylelikle çocukların değerleri edinmesi konusunda medyanın olumsuz etkisi azaltılabilir.

Bu araştırma sosyal bilgiler öğretmenleri ile yürütülmüştür yapılacak olan başka çalışmalarda medyanın değerler eğitimindeki rolünün araştırılması konusunda eğitim yöneticilerinin, ailelerin ve diğer farklı branşlardan öğretmenlerin görüşleri alınabilir. Araştırmada veriler görüşme yöntemi aracılığıyla elde edilmiştir. Farklı çalışmalarda gözlem, doküman incelemesi yoluyla veriler toplanarak bu konu daha detaylı araştırılabilir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleştirme derecesinin değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, A. (2004). Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri. *Journal of Human Sciences*, 1(1), 1-12.
- Aspin, D. N. (2007). The ontology of values and values education. D. N. Aspin & J. D. Chapman (Ed.) *Values education and lifelong learning: Principles policies, programmes* içinde (s. 27-48). Springer.
- Asur, S., & Huberman, B. A. (2010). Predicting the future with social media. *Proceedings of the 2010 IEEE/WIC/ACM International Conference on Web Intelligence and Intelligent Agent Technology*, 1, 492-499.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler programında belirlenen değerlerin kazanım düzeyleri ve bu süreçte yaşanan sorunların değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Begley, P. & Leonard, P. (Eds.). (2005). *The values of educational administration: A book of readings*. London and NewYork: Routledge Falmer.
- Berkant, H.G., Efendioğlu, A. & Sürmeli, Z. (2014). Değerler eğitimine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(5), 427-440.
- Bertrand, C. J. (1997). *Media ethics and accountability systems*. Routledge.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2008). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of computer-mediated Communication*, 13(1), 210-230. DOI:10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x

- Brown, J. D., & Bobkowski, P. S. (2011). Older and newer media: Patterns of use and effects on adolescents' health and well-being. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 95-113.
- Byrne, S., & Lee, T. (2011). Toward predicting youth resistance to internet risk prevention strategies. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 55(1), 90-113.
- Ceylan, Y. (2012). Toplumsal değerler ve medya etiği. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 45-58.
- Chen, G. M. (2007). Media (literacy) education in the United States. *China Media Research*, 3(3), 87-103.
- Creswell, J.W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. M. Bütün & S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çalışkan, H., Sapmaz, F. & Uzunkol, E. (2015). Value preferences of university students as predictors of life goals. *Social Indicators Research*, 124(1), 111-125. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-014-0778-4> adresinden erişildi.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H., & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (16), 69-91.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2016). *Uygulama örnekleriyle değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Eraslan, L. & Erdoğan, E. (2015). Değerler, gençlik ve sivil toplum kuruluşları. *Sakarya University Journal of Education*, 5 (2), 122-139.
- Evans, R. W. (2004). *The social studies wars: What should we teach the children?* New York: Teachers College Press.
- Güney, B. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medya kullanımlarının medya okuryazarlık düzeyinde farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Halstead, J. M. (1996). Values and values education in schools. J. M. Halstead & M. J. Taylor (Ed.), *Values in education and education in values* içinde (s. 2-13). London: Routledge Falmer.
- Harland, T., & Pickering, N. (2011). *Values in higher education teaching*. New York: Routledge.
- Hobbs, R., & Jensen, A. (2009). The past, present, and future of media literacy education. *Journal of media literacy education*, 1(1), 1-11.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business horizons*, 53(1), 59-68.
- Kaplan, K. (2017). *Medya okuryazarlığı dersinin Türkçe öğretimiyle birleştirilmesi sürecinde medya okuryazarlığı dersi öğretmenlerinde bulunması gereken yeterlilikler* (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karaduman, H., Çengelci Köse, T. & Eryılmaz, Ö. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre sosyal medyada değerler. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI)*, 8(2), 250-271. DOI: 10.17569/tojqi.266028
- Katılmış, A. (2010). *Sosyal bilgiler derslerindeki bazı değerlerin kazandırılmasına yönelik bir karakter eğitimi programının geliştirilmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kellner, D., & Share, J. (2007). Critical media literacy, democracy, and the reconstruction of education. D. Macedo & S.R. Steinberg (Eds.), *Media literacy: A reader* içinde (s. 3-23). New York: Peter Lang Publishing.
- Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı, *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.

- Lovat, T., Toomey, R. & Clement, N. (2010). *International research handbook on values education and student wellbeing*. Dordrecht: Springer.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desenler ve uygulama için bir rehber*. (Çev. S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage Publications.
- Mora, N. (2008). Medya ve kültürel kimlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-14.
- Öztürk, C. (2009). Sosyal Bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi içinde* (s. 1-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C., & Kafadar, T. (2019). Fransız ve Türk okulu ortaokul öğrencilerinin değer algılarının karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 44(198), 273-290.
- Paterson, R. W. K. (2010). *Values, education and the adult*. London and New York: Routledge.
- Polat, M. (2010). Küreselleşen dünyada değerler ve eğitim arasındaki bağ: Değerler eğitiminin heterojenleşen toplumda birlikte yaşamaya etkisi. *Marife*, 10(1), 143-155.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press
- Saban, A. & Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sanchez, T. R. (1998). *Heroes, values, and transcending time: Using trade books to teach values*. Paper presented at the Ackerman Conference for Democratic Citizenship, West Lafayette, IN. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED426923.pdf> adresinden erişildi.
- Schwartz, S.H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. *Advances in experimental social psychology*, 25(1), 1-65. https://www.researchgate.net/profile/Shalom_Schwartz adresinden erişildi.
- Schwartz, S. H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., Harris, M., & Owens, V. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of cross-cultural psychology*, 32(5), 519-542. https://www.researchgate.net/profile/Shalom_Schwartz adresinden erişildi.
- Schwartz, S.H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., ... Konty, M. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103, 663-688. https://www.researchgate.net/profile/Shalom_Schwartz adresinden erişildi.
- Strasburger, V. C., & Donnerstein, E. (1999). Children, adolescents, and the media: issues and solutions. *Pediatrics*, 103(1), 129-139.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Topkaya, Y. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer aktarım yaklaşımları hakkındaki görüşlerine ait nitel bir çalışma. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(1), 637-652.
- Tuğlu, B. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin sosyal medyayı kullanım amaçları ve sosyal medya kullanımlarına ilişkin tutumları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yazar, T., & Yanpar Yelken, T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında değerler eğitiminin mevcut durumunun öğretmen görüşlerine göre belirlenmesi. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 4(10), 44-58.

- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19), 499-522.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zecha, G. (2007). Opening the road to values education. D. N. Aspin ve J. D. Chapman (Ed.), *Values education and lifelong learning: Principles, policies, programmes* içinde (s. 48-61). Springer.